

İrkçılık Tehlikesi ve Tedavi Çareleri

İslâm dini kavmiyetçiliği şiddetle yasaklamıştır. Kavmiyetçilik, körü körüne bir ırkı veya bir soyu üstün sayarak, diğer kavimleri hakir gören, kendi ırkından olmayanları kötüleyen, saldırgan, istilâcı ve zulümkâr bir zihniyettir.

Kavmiyetçilik, dinî bağları gevşeten anarşi ve vahşete yaygınlık kazandıran ve içtimaî bünyelerde tahribe yol açan bir mikroptur. Zira ırkçılık, hayata nizam veren dinî ve ahlâkî esaslar yerine, ırkî ve kavmî râbitaları esas aldığı için tahripkârdır.

Kavmiyetçilik, İslâm alemleri üzerine çökmüş küre-i zemin kadar ağır, kanserden daha tehlikeli bir hastalık ve büyük bir musibettir. Hem ırkçılık, tarafgirliği, o da düşmanlığı netice verir; toplum hayatını zehirler ve yaşanmaz hale getirir.

Kavmiyetçilik ya da soy-sop üstünlüğü iddia etmek, içtimaî hayatın temel esaslarından olan adaleti, muhabbeti ve tasanüdü ciddî biçimde zedeler ve bunların yerini zulüm, tahakküm, tefrika ve terör alır. Bediüzzaman, dinî râbita yerine, millî râbitaların esas alınması halinde, adalete bedel zulme düşüleceğini şöyle beyan etmektedir:

“Unsuriyet ve milliyet esasları, adaleti ve hakkı takib etmediğinden zulmeder. Adalet üzerine gitmez. Çünkü: Unsuriyet-perver bir hâkim, milletdaşını tercih eder, adalet edemez.”

Kavmiyetçilik, içtimaî râbitaları zayıflatır, uhuvveti sarsar, muhabbeti gölgeler, samimiyeti selbeder. Kin, hased, adâvet gibi mânevî mikroplara menba olduğundan, birlik ve beraberliği zedeler.

Kavmiyetçilik, insanı korkunç bir vahşet ve kin iklimine doğru sürükler; onun mahiyetindeki şefkat, merhamet ve mürüvvet gibi ulvî seciyeleri tamamen yok eder. Şu an memleketimizde olduğu gibi, bütün dünyada kavmiyetçi ve bölücü anarşistlerin masum insanlara yaptıkları fecî katliam bunun açık bir delilidir.

Kavmiyetçilik felsefesi, gurur ve enaniyet, üstünlük iddiası ve asalet dâvası gibi menfi esaslara binâ edildiğinden içtimaî hayatta daima fitne ve fesadı körükler, huzursuzluk ve keşmekeşliğe sebep olur. Meziyet ve faziletleri kendine hasretmek, kendi kusur ve noksanlıklarını ise görmemek kavmiyetçiliğin şiarıdır.

Kavmiyetçilik insandaki yüksek hamiyet hislerini sadece kendi ırkına tahsis ettirmekle bu ulvî hissin çerçevesini daraltır. Yüksek, ebedî, mânevî ve uhrevî

---

ideallerin gelişmesini engeller. İnsandaki fitrî seciyelerin yerlerini değiştirir; tevazuya bedel gurur, muhabbete bedel kin, muavenete bedel çarpışmayı tahrik eder. Hakka bedel kuvveti esas alır.

Kavmiyetçilik, insanlık âlemini helâk eden bir zakkum ağacı gibidir. İnsanlık, onun zehirli meyvelerinin sancısını, asırlarca çekmiş ve halen de çekmektedir. Zira onun zehirli suyundan içenlerin sancıdan kurtulmaları mümkün değildir.

Kavmiyetçilik illetine müptelâ olanlar, insanlar arasındaki birlik ve beraberliği, uhuvvet ve muhabbeti, şefkat ve adaleti emreden dine sarılmak yerine, ırkçılığı esas alırlar. Böyle kimselerin hamiyet duyguları daralır, körelir, söner, gider. Ve nihayet, kendilerini ve taraftarlarını tatmin etmek için muhayyel efsanelerden medet ummaya başlarlar.

Bütün bu tehlikelere düşmemenin veya onlardan kurtulmanın çaresi ise, muhabbet ile ittihadı sağlamak, marifet ile fikirleri birleştirmek ve yardımlaşmayı emreden, dünyevi ve uhrevi saadeti tekeffül eden İslâmiyet'e sarılmaktır. Zira, hayatın devam ve lezzeti ancak muhabbet ve kardeşlikle kaimdir. Bu kardeşlik dünyada olduğu gibi, alem-i berzaha ve ahirette de ebediyen devam edecektir.

“Evet mü'min olan kimse, iman ve tevhid iktizasıyla, kâinata bir mehd-i uhuvvet nazarıyla baktığı gibi; bütün mahlukatı, bilhassa insanları, bilhassa İslâmları birbiriyle bağlayan ip de ancak uhuvvettir. Çünkü iman bütün mü'minleri bir babanın cenah-ı şefkati altında yaşayan kardeşler gibi kardeş addediyor.” [1](#)

Bir Millet, Kendi İrını Âlem-i İslâm'a Yapmış Olduğu Maddî ve Manevî Hizmetlerinden Dolayı Sever ve Taktir Eder.

İnsanın kavmini ve aşiretini sevmesi fitridir. Fitri muhabbete muhalefet edilmez. Ancak, bu sevgi başka milletleri aşağılamayı, onlara kin ve adavet beslemeyi gerektirmez.

Hem bu sevgi sadece mücerret bir sevgiden ve kuru bir davadan ibaret olmamalıdır. Milleti sevmek, onların dünyevi ve uhrevi saadetlerine, ilim ve irfan sahasında terakkilerine vesile olacak hayırlı hizmetleri yapmakla olur. Dünyevi ve uhrevi saadetin temini, ferdi ve içtimai hayatın refahı, birlik ve beraberliğin tesisi için çalışanları taktir etmemek mümkün değildir. İnsanın ruhuna gıda, kalbine nur ve aklına istikamet olacak hakikatleri anlatmak onların maddi ve manevi terakkisine vesile olacak hizmetleri yapmak büyük bir fazilettir. Sadece kendi ırkıdan olanlara değil, bütün Müslümanlara hatta tüm insanlığa yardım etmek dinî ve insanî bir vazifedir. Bunları terk edip sadece kuru bir davadan ibaret olan ırkçılıkla övünmek, o insanın fikren noksan ve muhakemesiz olduğunun açık bir alametidir.

Öyle ise, hamiyetperver bir Müslüman himmetini ve muhabbetini sadece nesep ve ırkına hasretmemeli, bütün din kardeşlerinin hatta tüm insanlığın derdi ile dertlenmeli, ihtiyaçlarını temin için elinden geleni yapmalıdır.

Allah'ın rahmeti, yardımı ve inayeti cemaat üzerinedir. Cemaatın üzerinden yardım rüzgarları kesilmez. Öyle ise, Allah'ın yardımına ve inayetine mazhar olmak için Kur'an ışığında ve sünnet-i seniyye çizgisinde yürümek gerekir. Allah'ın ve Resulullahın çizdiği bu yol, nurani bir yoldur. Bu yolda yürüyen saadet ve selamete nail olur. "Sürüden ayrılan koyunu kurt kapar" sözü kulaklara küpe olmalıdır.

Faziletperver bir mü'min, icraat ve hareketinde Müslümanlar arasındaki uhuvvet, muhabbet, samimiyet, birlik ve beraberliğin te'minini esas almak, tefrikayı netice verecek fitne ve fesadın, nifak ve şikakın kapısını kapamak mecburiyetindedir.

Bediüzzaman Hazretleri şöyle buyurur:

"Eğer şu milleti ciddî severseniz, onlara şefkat ederseniz; öyle bir hamiyet taşıyınız ki, onların ekserisine şefkat sayılsın. Yoksa, ekserisine merhametsizcesine bir tarzda, şefkate muhtaç olmayan bir kısm-ı kalîlin (azınlığın) muvakkat gafletkârâne hayat-ı ictimâiyelerine hizmet ise, hamiyet değildir. Çünkü: Menfî unsurîyet fikriyle yapılacak hamiyetkârlığın, milletin sekizden ikisine muvakkat faidesi dokunabilir. Lâyık olmadıkları o hamiyetin şefkatine mazhar olurlar. O sekizden altısı, ya ihtiyardır ya hastadır ya musîbetzededir ya çocuktur ya çok zayıftır ya pek ciddî olarak âhireti düşünür müttakîdirler ki; bunlar hayat-ı dünyeviyeden ziyade, müteveccih oldukları hayat-ı berzahiyeye ve uhreviyeye karşı bir nûr, bir teselli, bir şefkat isterler ve hamiyetkâr mübarek ellere muhtaçtırlar. Bunların ışıklarını söndürmeye ve tesellilerini kırmaya hangi hamiyet müsaade eder? Heyhat! Nerede millete şefkat, nerede millet yolunda fedakârlık!"²

Bir insan, milletine yapmış olduğu maddî ve manevî hizmetinden, ilim ve irfanından dolayı sevildiği ve takdir edildiği gibi, bir millet de, kendi ırkını alem-i İslâm'a yapmış olduğu maddi ve manevi hizmetlerinden dolayı sevilir ve taktir edilir. Nitekim bizler de Selçuklu ve Osmanlıları İslamiyet'e ve insaniyete yapmış oldukları hizmetlerinden dolayı seviyoruz. Bediüzzaman Hazretleri ecdadımızın yapmış oldukları hizmetleri şu ifadeleriyle meth-ü sena etmektedir:

"Altı yüz sene değil, belki Abbasîler zamanından beri bin senedir Kur'an-ı Hakîm'in bayraktarı olarak, bütün cihana karşı meydan okuyup, Kur'anı ilân etmişsiniz. Milliyetinizi, Kur'ana ve İslâmiyete kal'a yaptınız. Bütün dünyayı susturdunuz, müdhiş tehacümatı defettiniz..."

Bugün bile dünyanın bir çok yerinde Selçukluların dalga dalga her tarafa yayılmış ilim ve irfan abidesi olan başta Ulu Camiler olmak üzere bir çok camileri, köprüleri, kervansarayları, maddi ve manevi terakkiye büyük hizmetleri olan medreseleri vardır. Onlar, bir taraftan Haçlı seferlerine karşı asırlarca savaşmış, bir yandan da ilim, irfan ve sanat adına bir çok eser ortaya koymuşlar; bal arısı gibi muhtelif ülkelerden topladıkları farklı çiçeklerden bal yapmasını bilmişlerdir.

Tarih sahnesinde vazifelerini iftiharla yapan Selçuklular, artık siyasi kaftanını ve saltanat elbisesini sıyırmak ve nöbetlerini başka bir kavme merasimle devretmek üzere idiler. Bu büyük emanet sahibini arıyor; güneş sanki yeniden doğacağı saati bekliyordu. İşte Selçuklulardan nöbeti devralan Omsalılar, altı yüz sene her yerde İslam'ın ve Kur'an'ın bayraktarlığını yapmış, milliyetlerini İslamiyet'e kala ve siper etmiş, tarihe hak ve adaletiyle tarihe damga vurmuş, İslamiyet, uhuvvet ve muhabbet ruhu ile yetmiş iki milleti hâkimiyetleri altında bulundurmuşlardır. Şanlı ecdadımız, Kur'an'dan aldıkları iman ve feyiz ile başka din mensuplarının mabetlerine, inançlarına, giyimlerine, örf ve adetlerine, lisanlarına kısacası yaşantılarına karışmadıkları gibi, onlara geniş hak ve hürriyetler tanımışlardır.

Haccda, Osmanlı hayranı bir Arap'la sohbetimizde bana şöyle demişti:

“İslâmiyet her ne kadar Mekke ve Medine’de nazil oldu ise de onun dünyaya yayılmasını, layıkıyla, sizin ecdadınız yaptı.”

Peygamber Efendimizin (s.a.v)

“Elbette İstanbul fethedilecektir. Onu fetheden kumandan ne güzel kumandan ve onu fetheden asker ne güzel asker.”

müjdesine mazhar oldular. Bütün bunlar tarihçe sabittir.

Bu bakımdan aynı vatanda yaşayan, ama farklı dilleri konuşan insanlar kendi lisanlarını rahatlıkla konuşmalıdırlar. Bu noktada herhangi bir dayatma ve yasak söz konusu olmamalıdır. **“Arapça vacip, Türkçe lazım ve Kürtçe caiz”** diyen Bediüzzaman Hazretleri şöyle buyurmaktadır:

“Eğer milyonlar ile efradı bulunan ve binler seneden beri milliyetini ve

---

lisanını unutmayan, Türklerin hakiki vatandaşı ve asırlardan beri cihad arkadaşı olan Kürtlerin milliyetini kaldırıp, onların dilini onlara unutturduktan sonra, belki bizim gibi ayrı unsurlardan sayılanlara teklifiniz bir nevi usul-ü vahşiyane olur. Yoksa sırf keyfidir. Eşhasın keyfine uyulmaz ve uymayız.”[3](#)

Bununla beraber anayasamız, milleti millet yapan unsurlardan biri olan dilimizi yani Türkçemizi teminat altına almalıdır. Zira dil, bir milletin hassasiyet ve heyecanını, karakter ve seciye-yi milliyesine, duyuş ve düşünüşünü tezahür ettirir, onlara ayna olur. Dil, bir milletin en büyük hazinesi olan kültürünün anahtarıdır. Bir milletin tefekkürü, edebiyat ve sanatı, dilinin zenginliği, zerafet ve zevk-i bediiyle ölçülür.

Dinimizde Yasak Edilen Irk Değil, Irkçılıktır

Şunu hemen ifade edelim ki, ırk başka, ırkçılık başkadır. Dinimizde yasak edilen ırkçılıktır. Faraza bir adamın on tane oğlu olsa elbette ki hepsinin ismini Hasan veya Hüseyin koymaz, değişik isimler koyar. İşte milletler de değişik kabile ve ırklar olarak yaratılmışlardır. Nitekim bu husus bir ayette şöyle ifade buyrulur:

“Ey insanlar! Biz sizi bir erkekle bir kadından yarattık. Birbirinizi tanıyıp sahip çıkmanız için milletlere, kabilelere ayırdık.”[4](#)

Bediüzzaman Hazretleri bu ayeti kerimeyi şöyle tefsir etmektedir:

"Sizi taife taife, millet millet, kabile kabile yaratmışım; tâ birbirinizi tanımalısınız ve birbirinizdeki hayat-ı içtimaiyeye ait münasebetlerinizi bilesiniz, birbirinize muavenet edesiniz. Yoksa sizi kabile kabile yaptım ki; yekdiğerinize karşı inkâr ile yabani bakasınız, husumet ve adavet edesiniz değildir.”[5](#)

Kavmiyetçilik, kuru bir davadan ve vehimden ibarettir. İslâm'da, güzel amellerin sevabında ve günahların azabında, kavimlere göre bir taksimat yapılmamıştır. Meselâ, Kur'ân'ın her harfine asgarî on sevap verileceği müjdelenirken, kavim tahsis edilmemiştir. Yani Araplar okursa yüz, Türkler okursa on, Hindliler okursa beş kat sevap verilir gibi bir ayırım yoktur. Diğer sevap ve günahlar da bunun gibidir.

Şark-i Anadolu'dan çıkan birçok mühim âlim, mürşit ve evliya; milletin birlik ve beraberliği, uhuvvet ve kardeşliği için azamî gayret

---

göstermişlerdir.

Cenâb-ı Allah'ın dostları, mürşitleri, velîleri, asfiyâları, sâcidleri, âbidleri ve zâhidleri Türk'ten de Kürt'ten de Arap'tan da çıkmıştır ve çıkabilir. Yani, Allah, kendi dostlarını şu veya bu kavme tahsis etmemiştir. Nitekim, Şark-i Anadolu'dan bir çok mühim alimler, mürşitler ve evliya çıkmıştır. Bunlar gerek medrese, gerekse tekke ve zaviyeler ile nice insanların irşadına vesile olmuşlar, onları menhiyattan, şikak ve nifaktan, kin ve adevetten men edip, birlik ve beraberlik, uhuvvet ve kardeşliğin önemini anlatmışlardır. Evet, *Küfreviler, Arvasiler ve Tağiler* gibi ailelerin hizmetleri takdire şayandır. İşte Şark-i Anadolu'dan çıkan Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri; eserlerinde bir taraftan imana ait şüphe ve vesveseleri izale edici delil ve burhanlar serdederken, diğer taraftan da millet ve memleketin birlik ve beraberliğini, uhuvvet ve muhabbetini perçinleyici kuvvetli ve muknâ dersler vermiştir.

Bediüzzaman Hazretleri,

“Vicdanın ziyası, ulûm-u diniyedir. Aklın nuru, fûnun-u medeniyedir. İkisinin imtizacıyla hakikat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervaz eder. İftirak ettikleri vakit; birincisinde taassub, ikincisinde hile, şübhe tevellüd eder.”[6](#)

buyurarak, sadece İslami ilimlerle iktifa edilmemesini istemiş ve bunun için de Van'da bir Darul Fünun Medresesi” yani üniversitesi açmak için büyük gayret göstermiştir.

Bediüzzaman Hazretleri, İslâmiyet Milliyetinin mânâ, şumul ve müessiriyet açısından yeterli olduğu ve bu râbitaların kavmiyetçilikteki râbitalardan çok daha râsih, metin, samimî, hasbî ve daimî olduğunu fiilen sergilemiştir. Bediüzzaman bu konudaki görüşünü şöyle dile getirir:

“...İslâmiyet'in verdiği uhuvvet içinde, bin uhuvvet var; âlem-i Beka'da ve âlem-i Berzah'ta o uhuvvet bâkî kalıyor. Onun için uhuvvet-i milliye, ne kadar da kâvî olsa, onun bir perdesi hükmüne geçebilir. Yoksa, onu onun yerine ikame etmek; aynı kal'anın taşlarını, kal'anın içindeki elmas hazinesinin yerine koyup, o elmasları dışarı atmak nev'inden ahmakâne bir cinayettir.”

“Evet, acaba hangi unsur var ki, üç yüz elli milyon vardır? Ve o İslâmiyet yerine o unsuriyet fikri, fikir sahibine o kadar kardeşleri, hem ebedî kardeşleri kazandırır!..”[7](#)

(O zamanki Müslümanların sayısı üç yüz milyon idi. Şu anda bu rakam iki milyara yaklaşmıştır.)

Bir insanın aç ve susuz kaldığını düşününüz. Bu adam açlık eleminden kurtulmak için sırtındaki elbisesini satarak karnını doyurabilir. Fakat, ben iyi bir Türküm veya Kürdüm ya da Çerkez'im diyerek ırkını satmak istese kaç para eder veya kim ona talip olur?

Bundan seneler önce vefat etmiş olan insanların kemiklerini çıkarıp bir yere dizseniz bu kemiklerin hangi ırka ait olduğunu anlayabilir misiniz? Elbette ki, hayır. Çünkü kemiğin *Kürdü, Türkü, Laz'ı, Arap'ı* veya *Çerkez'i* olmaz. Ruh alem-i emirden geldiği için, zaten onun ırkı yoktur. Ama cesedin siyah ve beyaz gibi renkleri olabilir. Kıymet, güzellik ve kemalat cesedin değil, ruhundur.

Hem ölüm döşeginde bulunan veya amansız bir hastalığın pençesine düşmüş olan bir kişiyi teselli etmek için; *"Bu hastalık sana ne kadar ızdırap verirse versin sen hiç merak etme, kederlenme, çünkü sen iyi bir Türksün veya Kürtsün."* dese, acaba bu söz, o hastaya bir teselli verebilir mi?

Kavmiyetçilik kabir de geçerli bir akçe değildir. Hem kabirde sual melekleri, hiç kimseye hangi soya mensup olduğunu sormayacak; ona Rabbin kimdir?, Dinin nedir? gibi sualler sorulacaktır. Demek ki, böyle bir davada bulunmak kabirde bile beş para etmiyor. Orada kıymetli olan geçer akçe, salih amel ve takvadır. Babanın oğlundan, annenin çocuğundan kaçacağı mahşer meydanında, o dehşetli hesap gününde de, hiçbir ferde kavmiyetinden dolayı hususiyet tanınmayacaktır.

Bediüzzaman Hazretleri, saf ırk felsefesinin tamamen hayalî ve vehmî olduğunu ve millî birliği unsuriyetin değil, "dil, din ve vatan münasebeti"nin te'min edeceğini müdafaa eder:

"Levh-i Mahfuz açılrsa ancak hakiki unsurlar birbirinden tefrik edilebilir. Öyle ise, hakikî unsuriyet fikrine, hareketi ve hamiyeti bina etmek, mânâsız ve hem pek zararlıdır. Onun içindir ki: Menfî milliyetçilerin ve unsuriyet-perverlerin reislerinden ve dîne karşı pek lâkayd birisi, mecbur olmuş, demiş: 'Dil, din, bir ise; millet birdir.' Madem öyledir. Hakikî unsuriyete değil; belki dil, din, vatan münâsebatına bakılacak. Eğer üçü bir ise, zaten kuvvetli bir millet; eğer biri noksan olursa, tekrar milliyet dâiresine dahildir..."[8](#)

Bir ayette mealen şöyle buyrulmaktadır:

"Allah'ın katında en üstün olanınız takvada en ileri olanınızdır. Muhakkak ki, Allah her şeyi bilen ve her şeyden haberdar"

---

olandır.”⁹

Bu ayetten de anlaşıldığı gibi, insanlar mahiyet itibariyle birbirlerinin aynıdır. Birbirlerine üstünlükleri ne ırk, ne rütbe, ne makam, ne de zenginlikle olmayıp, ancak iman, takva ve amel-i salihin dereceleri nisbetindedir. Zira insanların kemali ve fazileti ancak takva iledir. Her meselede olduğu gibi, bunda da hiç kimse kendiliğinden bir ölçü koyamaz. Ölçüyü koyan yalnız Allah'tır.

Bütün insanlar Allahü Azîmüştân'ın eseridir, san'atıdır. Hepsi Allah'ın kulları ve bir babanın çocuklarıdır. Vücutları, aynı elementlerden dokunmuştur. Aynı beşikte büyümüş, aynı havayı teneffüs etmişlerdir. Aynı sofradan beslenmiş, aynı güneşten ziyâlanmışlardır. Binâenaleyh, ırk nokta-i nazarından bir kavmin diğer bir kavme üstünlüğü iddia edilemez.

İnsanlar arasında farklılık ancak iman, ilim, marifet, itikat, fazilet ve takvâ gibi ulvî meziyetler itibariyledir. Bu aslî seciyeler ise, soya-sopa bağlı değildir, onlara bina edilemez. Bu bakımdan, bu ulvî hakikatlardan hissesi olmayan herhangi bir ferdin baba, dede ve ecdadının faziletiyle iftihar etmeye hakkı yoktur. Şayet bir insanın kendisi cahilse ve güzel ahlâktan mahrum ise, ecdadının ilmi, irfanı, fazileti ve ahlâkı ona bir şan, bir şeref kazandırmaz. Kendisi çok fakir ve yoksul olan bir adamın, dedesinin geçmişteki zenginliği ile ihtiyacını gideremediği gibi...

Öte yandan, insanların gerek yaratılmaları, gerekse şu veya bu kabileye mensup olmaları kendi iradeleri ve tercihleri ile değil, tamamen Allahü Azîmüştân'ın halk ve iradesi iledir. Bir insanın kendi ilminin, maharetinin, kesbinin, san'atının, kabiliyetinin neticesi olmayan bir şeyle hiçbir surette iftihar etmeye hakkı yoktur. Farzımuhal, şu veya bu kabileye intisap bir şeref, bir fazilet dahi olsa, o zaman iftihar ve gurur yerine, o ihsana karşı, Allah'a şükür ve hamdetmek icabeder.

Resûl-i Ekrem (s.a.v), mü'minlerin birlik ve beraberliğini bozan her türlü fiili ve özellikle İslâmî uhuvvet ve ittihadın en zararlı ve en büyük düşmanı olan kavmiyetçiliği şiddetle taretmiştir. Resûlullah Efendimiz (s.a.v) küfür ve kavmiyetçiliğin her ikisine birden savaş açmış, ömrü boyunca bunlara karşı cihad etmiş ve muvaffak olmuştur. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) hassasiyetle üzerinde durduğu en önemli meselelerden biri de, "ümmetini tefrikaya karşı uyanık tutması"dır. Nitekim bir hadis-i şeriflerinde

“Müslüman millet ve kavimleri, fert ve cemaatleri birbirlerinden ayıran ve bölmeye gayret gösteren bizden değildir.”

---

buyurarak, tefrikanın ne kadar büyük bir tehlike olduğuna dikkatleri çekmiştir. Yine başka bir hadis-i şeriflerinde Peygamber Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmaktadır:

“Ümmetimin helâk olması üç şeyden ileri gelecektir:

- 1. Kaderiyye (Fertler, kendi fiillerini kendileri yaratırlar, diyerek Allah’ın takdir ve iradesini kabul etmeyenler.)**
- 2. Unsuriyet, (ırkçılık) dâvası gütmek,**
- 3. Dinî mes’elelerin rivâyetinde titiz davranmamak.”[10](#)**

Soy-sop üstünlüğü dâvasında bulunmanın ne derece tehlikeli olduğunu beyan sadedinde aşağıdaki hadîs-i şerifleri de dikkatinize sunuyorum.

“Kavmiyet dâvasına çağırın, bizden değildir. Kavmiyet uğruna savaşan da bizden değildir. Keza kavmiyet dâvası üzerine ölen de bizden değildir.”[11](#)

“Kim kavmiyetçilik dâvası güderse, cehennemde iki dizi üzerine çökecek olanlardır.”

Dediler ki:

“Ey Allah’ın Resulü, oruç tutsa ve namaz kılsa da mı?”

“Evet! Oruç tutsa da, namaz kılsa da.” cevabını verdi. [12](#)

Peygamber Efendimizin (s.a.v) son dersi olan veda hutbesinde de bu mevzu üzerine hassasiyetle durmuş ve şöyle buyurmuştur:

“Ey nâs, Rabbiniz birdir. Hepiniz, Âdem’in çocuklarıdır. Âdem ise, topraktır. Allah indinde en şerefli olanınız, takvâca en ileri olanınızdır. Arabın Arab olmayan üzerine bir üstünlüğü yoktur. Arab olmayanın da Arab üzerine bir üstünlüğü yoktur. Siyahın beyaz üzerine bir üstünlüğü yoktur. Beyazın da siyah üzerine bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük sadece takvâ iledir.”

Hız. Peygamber'in (s.a.v), kavmiyetçiliğe karşı göstermiş olduğu hassasiyet, sahâbe-i kiramda en güzel şekilde tezahür etmiş, bu husustaki irşâd ve ikazları Asr-ı Saâdet'de fiilen yaşanmıştır, Devr-i Nûr'da, ebedî ve daimî olan İslâm kardeşliği karşısında cahiliyetten gelen kavmiyetçilik taassubu zir ü zeber edilmiştir. Bunun en güzel bir tablosu, Bedir savaşında sergilenmiştir. İslâm'ın te'sisine temel olan bu mukaddes muharebede Hz. Resûlullah (s.a.v), amcası Abbas ve kayınbiraderi Nefec'e karşı savaştı. Hz. Ebû Bekir de oğlu Abdurrahman'ı, Hz. Ömer dayısını, Hz. Ali de kardeşi Ukeyl'i öldürmek için kılıç sallıyorlardı. Zira bunlar henüz Müslüman olmamışlardı.

Bir gün Hz. Ebû Zerr (r.a), huzûr-u Resûlullah'da, azadlı zenci bir köle olan Bilâl-i Habeşi ile konuşurken, bir anlık gafletle hiddete gelerek, Hz. Bilâl'e: *"Siyahın oğlu!"* diye hitabetti. Ebû Zerr (r.a) sözünü bitirir bitirmez Resûlullah Efendimiz (s.a.v):

"Ebû Zerr, kab taşı (yani ölçüyü kaçırdın). Beyazın oğlunun siyahın oğlu üzerine bir üstünlüğü mü var? İnsanlar arasındaki üstünlük, ancak takvâ ve amel-i sâlih ile dir. Fazilet, renk ile değil, sâlih amel ile dir."

buyurdular. Hz. Resûlullah'dan bu uhuvvet ve muhabbet dersini alan Hz. Ebû Zerr (r.a), hatâsını anladı ve yüzünün bir tarafını yere koyarak, Hz. Bilâl'e şöyle hitap etti: *"Kalk ve ayağını yanağımın üzerine bas! Sen ayağını basmazsan, ben yüzümü kıyamete kadar yerden kaldırmam."* Evet, kişinin hatası anlayıp, ondan dönmesi ne güzel bir meziyet.

Bir defasında **Selman-ı Farisî, Suheyb-i Rûmî** ve **Bilâl-i Habeşî'nin** bulunduğu bir topluluğa, Kays bin Mutatiye isminde birisi gelir ve ırkçı bir düşünceyle der ki: *"Bunlar Resûlullah'a (s.a.v) yardımcı olan Evs ve Hazreçliler, ya bunlar da (Selman, Süheyb ve Bilâl'i göstererek) kimler!.."* Bu sözleri işiten Hz. Muâz (r.a.) hemen ayağa kalktı, adamı boynundan yakalayıp, Resûlullah'ın (s.a.v) huzuruna getirdi. Onun söylediklerini Resûlullah'a haber verdi. Resûlullah (s.a.v) kızarak kalktı, ridâsını topladı ve camiye girdi. Sonra namaz için ezan okundu, cemaat toplandığında Resûlullah (s.a.v), Allah'a (c.c) hamd ederek sözüne başladı ve cemaata şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız Âdem birdir. Dininiz birdir. Dikkat edin! Araplık sizin için annelik ve babalık değildir. O sadece bir lisandır. Kim Arapça konuşursa o Arap'tır."

Bunun üzerine Hz. Muâz (r.a) boğazından sıkıp tuttuğu adamı göstererek: “Yâ Resûlâllah, bu münâfık hakkında ne dersiniz?” diye sordu. Resûlullah (s.a.v): **“Onu ateşe bırakın.”**¹³ buyurdular ve yerinin Cehennem olduğuna işaret ettiler. Nitekim ırkçı bir zihniyete sahip bu adam, sonradan irtidat etti ve bu yüzden öldürüldü.

İslâm tarihi tetkik edildiğinde Resul-i Ekrem Efendimizin (s.a.v), kumandan, âmir, memur tâyininde ve vazife tevdiinde, liyâkat, istidat ve kabiliyeti esas aldığı görülür. Efendimiz (s.a.v) renk, kan, soy-sop üstünlüğüne itibar etmemiş; bunları icraatında fiilen göstermiştir. Nitekim, Hz. Ömer (r.a) ve Hz. Ali (r.a) gibi büyük sahabelerin bulunduğu bir orduya azadlı köle Zeyd’in oğlu Üsâme’yi kumandan tâyin etmiş, Bilâl-i Habeşî’ye ashâb arasında müstesna bir değer vermiş ve İranlı olan Selman-ı Fârisî’ye: **“Benim ehlimdendir”** diye buyurmuşlardır.

Hz. Peygamber (s.a.v) Bizim Hem Peygamberimiz Hem de Kardeşimizdir.

Evet, müminleri birbirine bağlayan ve sevdiren mânevi bağlar pek çoktur. Bunların başında, iman ve İslâm kardeşliği gelir.

Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri bu hakikati şöyle ifade etmektedir:

“Her ikinizin Hâlıkınız bir, Mâlikiniz bir, Mabudunuz bir, Râzıkınız bir.. bir bir, bine kadar bir bir. Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kıbleniz bir.. bir bir, yüze kadar bir bir. Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir.. ona kadar bir bir...”

*“Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vifak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak manevî zincirler buldukları halde; şikak ve nifaka, kin ve adavete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakikî adavet etmek ve kin bağlamak; ne kadar o rabita-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münasebat-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve i'tisaf olduğunu; kalbin ölmemiş ise, aklın sönmemiş ise anlarsın!”*¹⁴

Peygamber Efendimiz (s.a.v) Medine’ye hicret ettikleri zaman, Muhacirler ile Medine’deki Ensar arasında kardeşlik bağını kuvvetlendirmek için onları birbirleri ile kardeş ettiler. Bunun üzerine,

“Müminler ancak kardeşirler.”¹⁵

---

ayeti nazil oldu. Bu ayete göre, sadece Ensar ile muhacir değil, Hz. Âdem (a..s) den kıyamete kadar gelecek bütün müminler birbirlerinin kardeşidirler.

İslâm dininin müminlere kazandırdığı şu büyük nimete bakınız ki, bu ayete göre İslâm dini bizi, başta Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v) olmak üzere diğer bütün peygamberlere kardeş etti. Sonra bütün mürşitlere, müceddidlere ve evliyalara kardeş etti. Demek ki, Hz. Peygamber (s.a.v) bizim hem peygamberimiz hem de kardeşimizdir. O Zat'ın (s.a.v) bir müminin kardeşi olmasından daha büyük bir şeref, izzet, lütuf ve kerem olabilir mi? Kâinatın ve bütün mahlukatın yaratılış sebebi olan Hazret-i Peygamber (s.a.v) elbette ki kendisini nefsinden ve ailesinden ziyade seveni, sünnet-i seniyyesini kendine rehber eden bir mümini elinden tutup cennete götürecektir.

Ayrıca müminler birbirinin kardeşi olduğu için, kıyamete kadar gelecek bütün müminler birbirlerinin dualarından hissedardırlar. Bu ise, akıllara hayret, kalplere surur ve neşe veren eni-boyu ve derinliği hesap edilemeyen büyük bir nimet-i İlâhidir. Hususan her müminin namazda okuduğu,

«Rabbimiz! Hesap görülecek günde, beni, anamı-babamı ve bütün inananları bağışla.»[16](#)

duasına mazhar olmak olmak ne büyük bir nimettir. Bu kadar müminin, hususen mürşit ve eyliyalara her an yapmış oldukları bu duanın ind-i İlâhîde kabul edilmemesi mümkün müdür ?

Evet, bu ayete göre dünyanın neresinde bir Müslüman varsa kardeşimizdir. Dili ve ırkı ne olursa olsun onu sevmemiz dinimizin emridir. Çünkü onlarla dini rabitamız vardır. Aynı vatanda yaşayan Müslümanların rabita-yı vataniyeden dolayı da birbirlerini, ayrıca sevmeleri lazımdır. Öyle ise aynı vatanda yaşayan, asırlarca cihad arkadaşlığı yapan, bu vatani beraber kurtaran ve birbirlerinden kız alıp kız vermek suretiyle aralarında akrabalık bağı oluşan , âdeta et ile kemik mesabesine gelen Türk'ler ile Kürt'lerin birbirlerini daha ziyade sevmeleri aklın ve vicdanın gereğidir.

Dindar, Şuurlu ve Alicenap Kürt Beyleri, Osmanlı Devleti'ne İtaat Etmenin Zaruretini Anlamış ve Gereğini Yapmışlardır

Bilindiği gibi, Şah İsmail'in İran'da kurduğu Safevî Devletinin asıl amacı, Elh-i sünnet mezhebini ortadan kaldırıp, Anadolu'yu Şîleştirmek, yani Şia mezhebini bütün Anadolu'da hakim kılmaktı. Bu durum hem Osmanlı Devleti ve hem de âlem-i İslâm'ın birlik ve beraberliği açısından büyük bir tehlike idi. Şehzâde Selim, daha Trabzon Sancakbeyi iken bu tehlikeyi fark etmiş ve babasını defalarca ikaz etmişti. Fakat, II. Bâyezid, bu mevzuda hiçbir tedbir almamış ve Şi'îlerin tahrikiyle çıkarılan **Şah İsmail** isyanını da önleyememişti.

Yavuz Sultân Selim Padişah olunca, büyük âlim İbn-i Kemal'in de irşad ve ikazlarıyla, İslâm birliğini bozmaya çalışan, Doğudaki Sünnî Kürt ve Türkmen aşiretlerini rahatsız eden Safevî tehlikesini bertaraf etmeye azmetti. Allah'ın yardımıyla 1514 tarihinde kazanılan Çaldıran Zaferi ile, Şah İsmail'in Anadolu üzerindeki sinsi ve hain emellerine son verildi. Böylece, bu bölgenin ve mahallî halkın güvenliği sağlanmış oldu.

Eğer Yavuz Sultan Selim Han, 1514'de Çaldıran Zaferi'ni kazanmamış olsa idi, bugün Doğu ve Güneydoğu Anadolu insanı Şâ'nın tasallutu altında olacak, belki de **Ehl-i sünnet** cemaatı kalmayacaktı.

Bu savaşın kazanılmasında büyük gayretleri ve yardımı olan İdris-i Bitlisî kumandasındaki on bin kişilik gönüllü birlikler, Şah İsmail'in Diyarbakır muhasarası için gönderdiği orduyu hezimete uğratmışlardır.

İslâm birliğinin ehemmiyetini bilen dindar, şuurlu ve alicenap Kürt Beyleri, Osmanlı Devleti'ne itaat etmenin zaruretini anlamışlar ve kendilerinin yeni bir devlet kurmak yerine, Osmanlıya iltihak etmenin daha faydalı ve zaruri olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim büyük âlim **İdris-i Bitlisî** Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin Osmanlı Devleti'ne bağlanması için büyük gayret göstermiş ve bu bölgelerin tamamı, bir iki ay içinde Osmanlı Devleti'ne iltihâk etmiştir. Kürt Beyleri arasındaki gayretlerini sürdüren büyük âlim İdris-i Bitlisî sayesinde Bitlis Hâkimi Şerefüddin Bey, Hizan Meliki Emir Davud, Hısn-ı Keyfâ Emiri Eyyubîlerden II. Halil, İmâdiye Hâkimi Sultân Hüseyin olmak üzere bir çok Kürt beyi (ümerây-ı ekrâd), Osmanlı Devleti'ne itaat arzularını padişaha iletmişlerdir; Yavuz Sultân Selim'e ve Osmanlı Devleti'ne itaat etmeden huzur bulamayacaklarını ifade etmek gayesiyle şu mektubu göndermişlerdir.

“Can ü gönülden İslâm Sultânı'na bî'at eyledik, İlhâdları zâhir olan Kızılbaşlar'dan teberri eyledik. Kızılbaşların neşrettiği dalalet ve bid'atleri kaldırdık ve ehl-i sünnet mezhebi ve Şafi'î mezhebini icra eyledik. İslâm Sultânı'nın namı ile şeref bulduk ve hutbelerde dört halifenin ismini yâda başladık. Cihada gayret gösterdik ve İslâm Padişahı'nın yollarını bekledik. Bu muhlis ve size itaat eden bendelere yardım edesiniz. Bizim beldelerimiz Kızılbaş diyarına yakındır, komşudur ve hatta karışıktır. Nice yıllar bu mülhidler, bizim evlerimizi yıkmışlar ve bizimle savaşmışlardır. Sadece İslâm Sultânı'na muhabbet üzere olduğumuz için, bu inancı saf insanları o zâlimlerin zulümlerinden kurtarmayı merhametinizden bekliyoruz. Sizin inâyetleriniz olmazsa, biz kendi başımıza müstakil olarak bunlara karşı çıkamayız. Zira Kürtler, ayrı ayrı kabile ve aşiret tarzında yaşamaktadırlar. Sadece Allah'ı bir bilip Muhammed ümmeti olduğumuzda ittifak halindeyiz. Diğer hususlarda birbirimize uymamız mümkün değildir. Sünnetullah bizde böyle cârî olmuştur.”[17](#)

İdris-i Bitlisî vasıtasıyla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin kısa bir zaman içinde ve hem de yerli beğlerin istek ve arzularıyla Osmanlı Devleti'ne ilhak edildiğinin haberini alan Yavuz Sultân Selim, bu büyük âlimi taltif üzere kendisine bir ferman gönderir. Mektubunun başında Diyarbekir Vilâyeti'nin sulh ile ve istimâlet yolu ile fethine vesile olduğu için İdris-i Bitlisî'ye teşekkür eder, ayrıca bazı mühim ve kıymetli hediyeleri gönderir.

Kürt ve Türkmen aşiretleri gibi, güneyde yer alan Arap aşiretleri de yine kendi irâdeleriyle Osmanlı Devleti'ne iltihâk etmişlerdir. Aralarında İbn-i Harkuş, İbn-i Said, Benî İbrahim, Benî Sâyim, Benî Atâ aşiretleri, Safed ve Gazze şeyhleri ile Haleb ileri gelenlerinin bulunduğu seçkin bir temsilciler heyetinin Yavuz'a takdim ettikleri ve aslı Topkapı Sarayı'nda bulunan şu itâ'at mektubu çok manidardır:

“Bizler, canlarımız, mallarımız, iyâlimiz ve dinimizin emniyeti için size itaati arzuluyoruz. İslâm'ı tatbik ve adâleti te'sis için sizin hâkimiyetinizi zaruri görüyoruz.”

Bu bakımdan bu iki kardeşin, her türlü menfi hareketten ve özellikle ırkçılıktan vatanın bekası ve milletin saadet ve selameti adına şiddetle sakınmaları ve bu konuda çok hassas davranmaları gerekir. Zaten kavmiyetçilik dinimizde cahiliye adeti olarak görülmüş ve reddedilmiştir. Kavmiyetçilik, İslâm'ın bekasına, Müslümanların huzur ve saadetlerine en büyük bir darbedir. Malumdur ki, aileler arasında meydana gelen husumetler diğerlerine olan adavetten daha tehlikelidir.

Kalbin temizliğini, adalet ve iyiliği, uhuvvet ve muhabbeti, şefkat ve merhameti, Allah yolunda cihad etmeyi, müttaki olmayı ve her türlü menhiyattan uzak durmayı emreden İslam gibi şerefli bir din ile iftihar etmek lazım gerekirken, vehmi ve hayali olan kuru bir dava ile övünmek akıl kârı değildir. Osmanlılardan ayrılan Arnavut kardeşlerimizin düştükleri durum, bizim için büyük bir ders olmalıdır. Zira her zaman “aynı sebepler, aynı neticeleri doğurur.” kaidesi düstur olmalıdır.

Memleketimizde sergilenen anarşi oyununun perde arkasını görmek ve yanlış değerlendirmelerle birlik ve beraberliğimize zarar verecek tutum ve davranışlardan hassasiyetle kaçınmak mecburiyetindeyiz. Hepimiz çok iyi bilmeliyiz ki, son zamanlarda memleketimizde yaşanan olaylar göstermiştir ki, kökü dışarıda olan ve bu milletin birlik, uhuvvet ve muhabbetine ihanet eden komiteler ve zihniyetler bu vatanda yaşayan Müslümanları bölmek ve parçalamak istemektedirler. Bütün bu derras plan ve ihanetlere rağmen, Anadolu'da yaşayan insanlar bu fitnelere alet olmamışlar ve inşallah bundan sonra da olmayacaklardır. Zira, Müslüman Türklerle Kürtler arasında dinî, ahlakî, vatanî ve kültürel açıdan bir çok müşterekler vardır. Bu sebeple bunların bütünlüğünü bozmak ve parçalamak maksadıyla içerde ve dışarıda yapılan faaliyetlerin, bölge halkı arasında müessir olması asla mümkün olmayacaktır.

Çünkü Anadolu insanı; merttir, samimîdir, hasbîdir, dindardır. O, berrak ruhunu ürperten, rencide eden hâdiselerin arkasında kimler olduğunu bilir. O, dimağındaki aldatılmaz şuur ile kalbindeki yanardağlar gibi sönmez ve söndürülmez imanıyla her türlü menfi cereyanın karşısındadır. Bu yüzden hiçbir şeytan, hiçbir hile ve desiseyle bu volkan gibi imanı aşamaz, bu ülkeye giremez. Zira, Anadolu insanı cesurdur, vefâdardır, fedakârdır; hamiyet-i diniyesi için yapamayacağı hiçbir fedakârlık yoktur. Onlar, asırlarca vefa gördükleri devletlerine, binlerce uhuvvet bağlarıyla bağlandıkları kardeşlerine hıyanetle mukabele etmenin şerrin en eşnei olduğunun şuurundadırlar.

Şunu da ifade edelim ki, insanlarda istismara en müsait zayıf damar kavmiyetçilik damarıdır. Bugün birtakım iç ve dış güçler, insanın bu damarını kendi menfur emellerine âlet etmek istemektedir. Bu maksatla sistemli ve plânlı bir şekilde kavmiyetçilik fikrini körüklemektedirler.

Bu vatanda yaşayan Türkler ile Kürtler İslam kardeşliği sayesinde böyle bir hataya düşmeyeceklerdir inşallah.

Memleketimizde bu fitneye itibar edilmemesinin tek ve yegâne sebebi, insanımızın din ve mukaddesatına olan bağlılığıdır. Çünkü, onun mihengi imanıdır, vicdanıdır.

Şark'ta ve Garp'ta Meydana Gelen Fitnenin Tedavisinde Dikkate Alınacak İlk ve Esas Tedbir, Hamiyet-i diniyyeyi Canlandırmaktır.

Hakikat şu ki, Şark'ta ve Garp'ta bu fitnenin tesbit ve tedavisinde dikkate alınacak ilk ve esas tedbir; dinî hissiyatı tekmil etmekle hamiyet-i diniyyeyi canlandırmaktır. Aksi halde alınacak maddî, şeklî, idarî ve siyasî tedbirler kesinlikle yeterli olamayacaktır. Alınacak kanunî ve ekonomik tedbirler belki bir ölçüde, muvakkat bir zaman için müessir olabilir. Ancak ruh ve gönüllerde hâkim olacak müeyyideler, mânevî esaslardır.

Şark'taki fitneyi söndürmek için, en evvel Şark'm fitratını ve yapısını iyice tespit etmek elzemdir. Bu fitratı dikkate almadan uygulama safhasına konulacak bütün tedbirler, temelde, yetersiz ve isabetsiz kalmaya mahkûmdur. Şark insanının ruhunu tahlil, seciyelerini tetkik: etmeden köklü tedbirlere ulaşamaz.

Şark'ı ayakta tutan **"Hamiyet-i Diniye"**dir. Bu fitrata muvafık bir cereyan verilmediği takdirde, alınacak bütün tedbirler, -ister ekonomik, ister idarî olsun- muvakkattir, sathîdir.

Şark'ın mizacını fevkalâde bilen Bediüzzaman Hazretleri'nin Şark insanının karakter ve yapısıyla ilgili şu tespiti, bugünün ve yarının idarecileri için, dikkate alınması gereken hayatî bir ölçüdür :

"Bu millet-i İslâm'ın cemaatleri çendan bir cemaat namazsız kalsa, fâsık da olsa yine başlarındakini mütedeyyin görmek ister. Hattâ, umum Şark'ta,

---

ıııum memurlara dair en evvel sordukları sual bu imiş: **‘Acaba namaz kılıyor mu?’** derler. Namaz kılsa mutlak emniyet ederler; kılmazsa ne kadar muktedir olsa, nazarlarında müttehemdir."

"Bir zaman Beytü’ş-Şebab aşâirinde isyan vardı. Ben gittim, sordum:

‘Sebeb nedir?’

‘Kaymakamımız namaz kılmıyordu, rakı içiyordu. Öyle dinsizlere nasıl itaat edeceğiz?’

Bu sözü söyleyenler de namazsız, hem de eşkiya idiler.

"Enbiyânın ekseri Şark’ta ve hükemânın ağlebi Garb’da gelmesi kader-i ezelînin bir remzidir ki, Şark’ı ayağa kaldıracak din ve kalbdır, akıl ve felsefe değil. Şark’ın fitratına muvafık bir cereyan veriniz. Yoksa sa’yiniz ya hebaen gider veya muvakkat, sathî kahr..."[18](#)

Bu teşhis gösteriyor ki, Şark’a tâyin edilecek idarecilerin, özellikle dindar ve hamiyetperver insanlardan seçilmesi, ciddi bir zaruret olmaktadır. Çünkü, Şark insanı, söz ve beyandan ziyade, fiil ve tatbikat arar. Aksi halde hamiyetperverlikten dem vuran, milletimizin kültüründen, örf ve an’anelerinden, mizaç ve hissiyatından habersiz, üst tabakadan bazı laubali aristokratların; iktisadî mekanizmaların nazarı incelemelerine dayanarak, insanî te’sirleri her zaman yeterince hesaba katmayan teknokratların; gerekli tedbirlerden ziyade, şekle lüzumundan çok yer veren bir kısım bürokratların millet ruhuna mal olmayacak basit tedbirleriyle, bu mes’elelere çözüm getirilemez.

Evvelâ açık olarak belirtelim ki, ittihad ve muhabbeti netice verecek tedbirlerin, milletin vicdanında mâkes bulması şarttır. Bu vazifenin başarıyla yürütülebilmesi için, en başta müracaat edilecek merci, vicdan-ı umumîdir.

Vicdan-ı umumî; milletin basiret gözü, hakikatin sönmez şimşegidir. Bakışı net, ferâseti keskin, şuuru küllî, teşhisi isabetlidir. O asla yanılmaz. Onun değerlendirmeleri açık ve mübalâğasızdır. Bir pusula gibi daima istikameti gösterir. Vak’a ve hâdiseleri tartmada, emsalsiz bir mihenk taşıdır. O, her şeyi olduğu gibi gösteren parlak bir âyinedir; ne küçüğü büyültür, ne de büyüğü küçültür. İkaz ve tebliğini çoğu kere sükût ve acı tebessümle îfa “der. Bazan konuşmaması, lâkaytlığının değil, hoşnutsuzluğunun ifadesidir. Hakikatları, lisan-ı hâl ile harfsiz ve kelimesiz, fakat müessir ve muknî olarak konuşur. Onun muhalefeti hiçbir şeye benzemez. Onun “iyi” dediğine kimse “kötü” diyemez. Onun bir kere “mahkûm” ettiğini kimse “hâkim” kılamaz. Dinini hafife alanları, mukaddesatına saldıranları, millet ve vatanına ihanet edenleri, engin denizler gibi boğar, tarih sahnesinden siler.

Evet, şurası bir hakikattir ki bir milletin devam ve bekası, “hikmet” ile “kuvvet”in bir noktada imtizacından hâsıl olur. Hikmet de, kuvvet de vicdan-ı umumîndir. Bunların bir noktada toplanmasıyla, hâkimiyet-i milliye hâsıl olur. O nokta ise, devlettir. Yani devlet, vicdan-ı umumînin bir cihette yed-i kudretidir, bir cihette de şuurudur, aklıdır. Devlet, vicdan-ı umumînin hem düşünce ve inancını, hem de kuvvet ve dirayetini temsil eder. İşte devletin ana felsefesi bu olmalıdır.

Ne zaman devlet, vicdan-ı umumîden aldığı kudret ve kuvvet ile onun şuur ve temayülünü tahakkuk ettirirse, işte o zaman içtimaî bünye sıhhatli ve muhkem olur, ferdî ve içtimaî huzur ve sükûn tevellüd eder.

Menfî ve tahripkâr cereyanlar karşısında halk ile devletin bütünleşmesi lâzımdır. Halkın devlete gösterdiği teveccüh ve itimat kadar, devletin de halkın hissiyatına inmesi ve halkın hissiyatını mihver yapması şarttır. Çünkü Şark'ın mukadderatı, doğrudan doğruya Şark insanının şuur, idrak ve imanıyla alâkadardır.

Şark insanını, ümit, azim ve şuur vererek intibaha getirecek aslî değerler, bin dört yüz senelik mânevî mirasımız olan dinimiz ve kültürümüzde mevcuttur. Bu değerler manzumesinin ortaya çıkartılmasıyla onun, kudret, uhuvvet, muhabbet, feraset, şecaât, basîret gibi sıfatları inkişaf edecek; bu inkişaf, neticede birlik ve muhabbeti pekiştirecektir. Şarkı ihyâ etmek için evvelâ dinî hissiyatı ihyâ etmek şarttır. Çünkü cemiyet bünyesinde en yüksek moral güç, din ve ahlâktır. Bir cemiyette dinî hisler ihmal edilir, ahlâk-ı umumiye tefessüh ederse, içtimaî hayatı birbirine bağlayan bütün râbitalar çözülür. Fertler, madde ve ihtirasların zebûnu olur, vatan yabancı ideolojilerin istilâsına uğrar, milleti, gençliği gerçek ulvî değerler değil, sloganlar yönlendirir. Cemiyet aslî mihverinden çıkar.

Kitleler arasında en korkunç ve en büyük felâket, ruhî ve hissî bir uçurumun meydana gelmesidir. Şark'ta bu uçurumu açmak için iç ve dış düşmanlar el ele vererek sistemli ve şuurulu biçimde çalışmaktadırlar. Bu uçurumu kapatmak için şimdiden ciddî tedbirler alınmazsa sadece maddî ve şeklî tedbirlerle hatt-i muvasala te'min edilemez.

Öte yandan bu mes'elelere gündelik tedbirler ve çarpık fikirlerle hâdiseleri değerlendiren ve çoğu zaman kamuoyunu yanıltan bir kısım edip ve yazarların, mecmua ve gazetelerin isabetsiz görüşleriyle de çözüm getirilemez.

Bilmek gerektir ki, sadece yol yapmakla, fabrika kurmakla, elektrik götürmekle, Şark'taki fitne söndürülemez. Şark'taki bu fitneyi söndürebilmek için şu âyet-i kerîmenin ifade ettiği hakikat dikkate alınmalıdır:

“O Allah ki seni nusretiyle ve mü'minlerle te'yid buyurdu ve müminlerin kalblerinin birbirlerine O ısındırdı. Yoksa yeryüzünde ne varsa sen hepsini harcasaydın yine de onların kalblerini (böylesine) ısındıramazdın. Lâkin Allah, kalplerini kaynaştırdı. Muhakkak ki, O azizdir, hakimdir.”[19](#)

Bu âyet-i kerîmenin ifade ettiği mânâ şudur: Sadece kalıpların, maddî cesetlerin bir araya gelmesiyle imtizaç, muhabbet, ülfet te'min edilemez. Hattâ bu hususta yeryüzünün "bütün servetleri" seferber edilse bile, aradaki husumeti, kin ve nifakı, iğbirarı kaldıramaz. Kalbleri birbiriyle te'lif edecek yegâne çare; mânevî râbitalar ile içtimaî bünyeyi dokumaktır.

Bu asrın mânevî bir hekimi olan Bediüzzaman, bu fitnenin reçetesini bundan kırk-elli sene önce ortaya koymuştur :

"Şimdi bu zamanda en büyük tehlike olan zındıka ve dinsizlik ve anarşilik ve maddiyûnluğa karşı yalnız ve yalnız tek bir çare var. O da, Kur'ân'ın hakikatlarına sarılmaktır. Yoksa koca Çin'i az bir zamanda komünistliğe çeviren musîbet-i beşeriye, siyasî, maddî kuvvetler ile susmaz. Yalnız onu susturan hakikat-ı Kur'âniye'dir."[20](#)

Şark'taki bünyenin sıhhati için müşterek duyguların ihyâsı elzemdir; inanç birliği, fikir birliği, his birliği, değer birliği, kültür birliği ve bütün bunları sağlayacak tedris birliği, cemiyet bünyesinde devamlı canlı tutulmazsa, milletin sinesinde bugün olmazsa, yarın ciddî ve tehlikeli, kapanması gayr-ı kabil gedikler açılabilir. Bilinmelidir ki milletimizi tehlikeye atacak kahrâr sebep, düşmanların hile ve desiselerinden ziyâde, bu değerler manzumesinin ihmal edilmesidir.

Bu değerler manzumesi, birliğimizi ve ittifakımızı te'sis etmeye yeter kâfi sebeplerdir. Şark'ı Garbla, devleti milletle bağlayacak binlerce bir-birler vardır:

"Rabbımız bir, Halikımız bir, dinimiz bir, kıblemiz bir, kitabımız bîr, devletimiz, vatanımız bir, ilâ-âhir..."

Bu râbitaları canlı tutmak ile uhuvvet ve muhabbet te'sis edilebilir.

Bu mes'elede sağlam ve sarsılmaz bir neticeye doğru gitmek için milletin vicdanında derin ve köklü izler bırakacak mânevî intibah vasıtalarını da dikkate almak gerekir.

Bu intibahı tehyiç etmek için hamiyet-i diniyyeyi feverana getiren, - her türlü şahsî ihtirastan uzak ve siyasî ideolojilere âlet olmayan - nurlu, müdebbir, hakîm, şuurlu, münevver mâneviyat adamlarını, hem bu mânâyâ hizmet eden, hasbî çalışan

---

cemaatları “şucu-bucu” demeden devreye sokmak lâzımdır ve bunların faaliyet sahaları engellenerek daraltılmamalıdır.

Şark’a gerçek hizmet; GAP ile toprakların bereketlendirilip, hanelerin aydınlatılması yanında, kalblerinîn nûrlandırılması ve fikirlerinin aydınlatılması ile götürülebilir.

Malûmdur ki, inanmak; yaratılışın bir gereğidir, fitrî ve ebedî bir ihtiyaçtır: bu bakımdan o asla terk edilemez ve cemiyetin bünyesinden tecrit edilemez.

Dinin yerini hiçbir ideolojik düşünce, ictimâî disiplin, kanun hâkimiyeti, ilim ve felsefe dolduramaz.

İctimâî hayatın mânevî râbitalarını güçlü kılan ve ayakta tutan en büyük saik, dindir. Dinî hissiyatın sürekli cemiyet bünyesinde canlı tutulması şarttır. Aksi halde cemiyet-i beşeriye dinden kopartılırsa lakayt serseri ve anarşist olur. Artık kanun kuvvetiyle asayiş te’min edilemez. Bu noktada cemiyet ya “rüşvet-i mutlaka” veya “istibdat-ı mutlaka” ile ancak ayakta tutulabilir. Bu mevzuya dikkatleri çeken Bediüzzaman Hazretleri şöyle diyor:

*“Ey... bedbaht hamiyetfürûş! **Dikkat et;** bu milletin bazılarının din ile bağlandıkları râbitaları kopmasın. Eğer böyle ahmakâne, körü körüne topuzların altında bazılarının dinden râbitaları kopsa, o vakit hayat-ı ictimâiyede bir semm-i katil hükmünde o dinsizler zarar verecekler. Çünkü, mürtedin vicdanı tamam bozulduğundan hayat-ı ictimâiyeye zehir olur.”[21](#)*

Diğer taraftan meşhur Alman müsteşriki Franz Taescher’in aşağıdaki tespitleri ders alınması gereken, dikkate değer bir ibret levhasıdır:

“Tek Tanrı akidesinde, pratiklikte, içtimâî mes’elelerde ve pek çok mevzuda İslâm dini üstün ve mükemmel bir dindir. Ama din sadece bir iman mes’elesidir. Bir sistem, bir kültür, bir tarih, bir menşe, bir politika, bir dâva mes’elesidir. Ben bir Almanım ve Hristiyanım. Hristiyanlığı bıraktığım an Almanlıkla ilgim kesilir. Kültür ve milliyet bakımından başka bir cemiyete geçirim...”[22](#)

Asrımızda maddî ihtiras ve çekişmeler içerisine düşen, boğucu ve bunaltıcı bir atmosferde yaşayan, ruhî bunalım ve çöküntülere giren gençleri kurtaracak en kuvvetli istinadgâh, en güçlü hâmi ve en büyük huzur kaynağı dindir, Allah korkusudur. Günümüzde bu ihtiyaç her gün biraz daha artmaktadır. Gençliğin bunalımlarını izale edecek ve içine düştüğü mânevî boşluğu dolduracak,

---

kavmiyetçilik fikrini ve bölücülüğü kökünden kesip atacak tek ve yegâne reçete; İslâmiyet'tir.

Milletimize yüksek idealler vermek, gençliğin hamiyetini inkişaf ettirmek ancak, dinî telkinlerle olabilir. Çünkü dindeki te'sir hiçbir ideolojide mevcut değildir.

İnsan ruhunu saran ve sarsan kâbusları dağıtacak, kalbleri teskin ve teselli edecek en emin nokta-i istinad ve istimdad, dindir.

Din, içtimaî hayata disiplin getirir. Vicdanî murakabeyi derinleştirerek ictimâî birliği korur, cemiyette âhengi te'sis eder. Terör ve anarşinin kapılarını kapatır. Cemiyet hayatının mânevî ve aslî râbitaları olan; şefkat, fedakârlık, muhabbet, uhuvvet gibi ulvî hisleri canlı tutar. Cemiyet bünyesine, vatanperverlik, hamiyet, feragat ve fedakârlık gibi ulvî seciyeler ancak dinle verilebilir.

Din, duygulara şekil verir, ölçü kazandırır, istidatları inkişaf ettirir. Mes'uliyet duygusunu geliştirir. Dinî seciyelerle teçhiz edilmiş insan, varlığını milletin hizmetine vakfeder, himmetini bütün bir milleti bilir.

Din, içtimaî yapıda bütünleyicidir. Malûmdur ki, bir bedende, bütün âzaların bir tek ruha bağlanmasıyla birlik hâsıl olur, vücut kuvvet bulur ve sıhhat kazanır. Bedendeki âzaların vazifeleri, yapıları, fonksiyon ve hususiyetleri ayrı ayrı oldukları halde, tamamı bir tek ruha bağlıdır. Ondandır meded alır. Onun nâmına hareket eder. Vazifeleri, birbirinden ayrı olan bütün bu âzaların muvaffakiyetleri, bir tek ruhu kabul etmelerine ve ona bağlanmalarına vâbestedir. O tek ruhu kabul etmeyen, ondan intisabım kesen âza, mefluçtur. Demek ki, vücudun birliği, ruhun birliğinden gelmektedir. Ruhun bu birleştirici ve hayatî fonksiyonunu hiçbir âza yüklenemez. Ve kendisini onun yerine koyamaz. Meselâ "göz" olmazsa, vücut mevcudiyetini noksanıyla de olsa devam ettirebilir. Ama, ruh olmazsa, artık vücudun varlığından söz edilemez. Her bir âza, ruhun hayat ve feyzinden nasibini almakla memnun ve mes'ud olur. Her âzanın, kendi uhdesine düşen vazifeyi yapmasıyla hâsıl olan semereden, şereften, kemâlden, bütün âzalar hisselerini ayrı ayrı alırlar. Meselâ bütün âzalar, müdebbirâne bir aklın tefekkür ve temkininden fayda gördükleri gibi, her bir âzanın, kendi vazifesini lâyıkıyla yapmasından da akıl müstefid olur.

Bir millet de bütün efradı, bütün sınıf ve tabakaları ve bütün müesseseleri ile bir vücut gibidir. Onların hayat, ittihat, devam ve bekaları da hepsini ihata edebilecek, "Mukaddes Bir Mefhum "a, bir "şahs-ı mânevî "ye bağlanmalarıyla mümkün olur. İşçiler-işverenler, köylüler-şehirliler, hocalar-talebeler... hâsılı bütün içtimaî sınıflar o şahs-ı manevînin birer azalan hükmündedirler. Biri dimağı ise, diğeri kalbi, biri gözü ise, diğeri ayağıdır... İşte bütün bu âzaların huzur ve sükûnunu, ittihat ve tesanüdünü te'min etmekle, hayat-ı umumiyenin ahenk ve intizamını din te'sis eder. Dinin bu fonksiyonunu, meselâ, "ilim" yüklenemez. Çünkü, cemiyetin bütün fertlerinin âlim olması düşünülemez. "Kavmiyetçilik", "ırkçılık" da yüklenemez. Çünkü, kavmiyetçilik ihtilâfın menşeidir; ittihat ve imtizacı te'sis edemez. Bu fonksiyonu, "Meslek Birliği" de yüklenemez. Çünkü, cemiyetin bütün fertlerinin işçi,

---

çiftçi, mühendis, yahut doktor olmaları da tasavvur edilemez. Kısacası, bir milleti meydana getiren hiçbir organ, kendi unvanını, vasfını şahs-ı manevîsini millete ruh yapamaz. Ama bütün bu organlar, o mukaddes ruhu kabul edebilir ve ona bağlanabilirler. İşçisi-işvereni, talebesi-hocası, âmiri-memuruyla herkes “Allahımız bir, Rabbimiz bir, Halikımız bir, Mabudumuz bir, Dinimiz bir, Vatanımız bir, Milletimiz bir...” diyebilir. İctimaî merkez olan havastan, ictimâî muhit olan avama kadar herkes, aynı mâbed içinde toplanabilir. Bir tek dinin çatısı altına girebilir.

Demek ki, bir milletin ruhu, ancak din ile olabilir. Bu ruhun müessiriyetinin kalmadığı mıntikalarda felç baş gösterir. Evet bugün, birçok içtimaî uzvumuz, hayatiyetini kaybetmiş, çalışamaz hale gelmişse, araştırıldığında, temelde dinî hissiyatın o uzuvlarda ihmal edilmiş olduğu görülecektir.

Elhasıl, insanı gerçek olarak anlayan, bütün terkihiyle kavrayan, en derin görüşle tanıyan İslâm dinidir. Dinimiz, insanı maddî-mânevî cephesi, nihayetsiz ihtiyaçları, acz, zaaf ve fakrı, ebediyet arzusu, dünya ve âhiret hayatı gibi fevkalâde geniş bir saha içerisinde değerlendirir. Beşerin üç müthiş ve müşkil suali olan, “**Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?**” suallerine muknî ve makbul cevap verir. İnsanların hem nefislerini, hem kalblerini, hem ruhlarını, hem akıllarını tatmin ederek, onları faziletten saâdete, saâdetten kemâlâta ulaştırır. Kâinatta zerrelere kadar her şeye hükmeden ilâhî bir nizâmın mevcudiyetini akıllara tesbit ettirir. Mevcudatın yaradılış gayesini ve mahlûkatın hakîmâne terbiyesini gözler önüne serer, gerçeği okutturur. Böylece, insanın fikir dünyasında mukaddes mefhumlar, ulvî değerler teşekkül ettirir. Kalbi vesveselerden, akli lâkaydıktan, ruhu tereddütlerden kurtararak insana disiplin ve ölçü getirir. Onu ferdî ve içtimaî plânda bütünleştirir, müstakim kılar. Bu tip bir insan gerek vicdanı ve gerekse çevresi ile çatışmaz.

Evet, dinimiz, fert ve cemiyet hayatımız için son derece lüzumlu, vazgeçilmez râsih hakikatların menbaıdır, mahzenidir, mecmadır. İnsanlığı tekâmül ve tealiye sevkedecek esasları hâvidir. Mânâ ikliminden irak, kılavuzsuz, pusulasız giden bu asrın insanına hayat bahşedecek en büyük iksir, İslâm Dini’dir. İşte, insanlarda hamiyet ve muhabbeti ateşleyen, fertleri birbiriyle kaynaştıran, hayatın mayası, içtimaî hayatın kayyum ve mukavimi, hayatın hayatı, nuru ve esası olan bu muazzam kuvvete karşı devlet adamlarımızın lâkayd kalmaları düşünülemez. Bugün, sosyolog ve antropologların bu konuya eğilmeleri zarurî bir vecibedir. Malûm olduğu üzere, 2000 yıldır dünyanın her tarafında zillet ve meskenet içerisinde yaşayan Yahudileri, bugün devlet haline getiren gücün temelinde din hissi yatmaktadır. Tahrif edilmiş Tevrat, müntesiplerini böyle bir neticeye götürürken, en son -ve en mükemmel kitap olan Kur’ân-ı Azîmüşşân’ın hakikatları, cemiyetin tedavisinde kullanılsa, elbette içtimaî bünyemiz fevkalâde perçinlenecek, sağlam ve metin olacaktır. Milletimiz için, her devirde müessir olan ve hiçbir devirde kıymetini kaybetmeyen bir reçete vardır: “*İhyâ-i din, ihyâyî millettir.*” Bu milletin dirilişi, dinin dirilişiyle mümkündür.

Malûmdur ki, ilim insanların sadece mütehasıslarına hitap ettiği halde; din, avam

---

ve havas, bütün bir cemiyete feyzini neşreder. Bir memlekette, bütün fertlerin ilim adamları olmaları imkânsızdır. Lâkin hepsinin mütekid ve mütediyyin olması mümkündür. Şurası açık bir gerçektir ki, hakkında, ne ilim ve ne de din bulunmayan bir memleketi bekleyen tek akıbet, izmihlâldir. Avamı mütediyyin, havassı dine lâkayd olan memleketlerde; avamda, havassa karşı hürmet ve itaat; havasta ise, avama karşı şefkat ve merhamet kalmaz. Bu sebeble, milletimizin din ile bağlandıkları râbitaların kopmamasına azamî hassasiyet göstermek ve dinin içtimaî hayattaki bu hâkimâne fonksiyonundan azamî derecede istifâde etmek gerekir.

Mevcudiyeti tehlikeye maruz kalan bir milletin, en son halâskârı, en mühim nokta-i istinadı ve en büyük siperi onun mâneviyatıdır. Tarihimizin şehâdetiyle sabittir ki, bütün savaşlarda olduğu gibi, husûsan İstiklâl Savaşı'mızda da milletimizin en büyük güç kaynağı "Din" olmuştur. Vicdanı mutmain, kalbi hubb-u vatan ve mukaddesat ile meşbu, tam mütevekkil ve inancının kudsiyetinden dolayı şecaata sahip bir askerden daha güçlü ve muktedir bir asker tahayyül ve tasavvur edilemez. Evet tarih boyunca Kahraman Ordumuzun muzafferiyet ve muvaffakiyetinin temelinde, "Ölürsem şehid, kalırsam gaziyim!" felsefesi yatar. Bu, İslâm'ın bahşettiği, Allah'a iman ve itimadın, tevekkül ve teslimin en güzel bir ifadesidir.

Şu noktayı da ifade etmeden geçemeyeceğim:

Dinden ve onu şuuren yaşayanlardan zarar gelmez. Tarihimizin şehâdeti ile bu memlekette, dinî potansiyel, asayiş ve güvenliğin daimî ve hasbî bekçisi olmuştur. Din irşaddir, nasihattir, marifettir, muhabbettir, şefkat, uhuvvet ve samimiyettir. Kin ve intikam, tahakküm ve terör, iğbirar ve inşikak değildir. Bu fitrî, zarurî ve ebedî ihtiyaç, cemiyet bünyesinde yeterli ölçüde doyurulmazsa, bu boşluğu fırsat bilen bir kısım nâehiller, yakın tarihimizde olduğu gibi istikbalde de bu nezih ve ulvî hissi istismar etmek isteyebilirler. Böyle bir istismarı önlemenin tek yolu ve yegâne çaresi, milletin dine olan ihtiyaç ve iştihakına tam cevap vermektir.

Nasıl Bir Din Dersi?

Din dersleri dar bir muhteva, şeklî ve sathî ifade kalıplan içerisinde verilmemelidir. Din dersleri her şeyden önce, yaradılışın ulvî gaye ve sırlarını öğretmelidir. Hayatın mahiyet ve sırlarını derkettirmelidir.

Din dersleri, Rızay-ı Bârî'yi gaye göstermeli, sırf Allah için ameli öğretmelidir. Bütün insanlığa, faziletlerin mihrak noktasının mârifet-i ilâhî olduğunu idrak ettirmelidir. Fikrin en âli mertebesinin Tevhid olduğunu anlatmalıdır. Din dersleri dünya maişetini te'minde, meşru kazancı teşvik etmeli, fakir ve mazlumu gözetmeyi, onların dertleriyle dertlenmeyi öğretmelidir. Beşerin saâdetini selbeden, medeniyeti altüst eden, her türlü tahakküm ve teröre, fitne ve fesada, anarşi ve bozgunculuğa karşı, ittifak ve muhabbeti esas alan telkinatları yapmalıdır.

Dinî tedrisat, sadece eğitim ve öğretim çerçevesinde kalmamalı, radyo ve televizyon gibi geniş kitle haberleşme vasıtalarını da bu maksatla kullanmalıdır. Din dersleri, iç

---

murakabeyi olgunlaştırıcı, “Mahkeme-i Kübrâ’yı bekle, hesaba hazır ol!” mânâsında kalb ve vicdanlara naksettirilmelidir. Fertlerin nazarları, istikamete, ebedî hayata, hasbîliğe, adalet ve hakikata yönlendirilmelidir.

Din dersleri, hak ve hakikati fikre hedef olarak göstermelidir. Hakikatları, naklin riyaseti altında aklî delillerle araştırmalıdır. Fikri cüz’ilikten, basitlikten kurtarıp, küllîleştirerek umuma mal etmelidir. Din dersleri, nesilleri hakikî tefekküre sevk etmelidir. Bu seviyeye yükselmiş gençlerin nazarında kâinat bir mütalâa kitabı, hâdiseler birer ders-i ibret olur. Böylece içtimâî bünyemizin esas olan fertler, hamiyet-i diniye ile şuurlanıp, sağlama alınmış olur. Bu ihtiyaç dînen olduğu gibi, aklen, vicdanen, hissen de zaruridir.

Böyle bir din eğitimi neticesinde; zevk ve safâyı, sefahatte değil, fazilette; huzur ve sükûnu, terör ve anarşide değil, ebedî saâdette arayan, ebedî neşvesi muvakkat ve süflî arzularına galebe çalan, dikkatli, hamiyetli, feraset, dirayet ve basiret sahibi bir nesil yetiştirilmelidir. Gaflet, dalâlet, riyâ ve zulmetten mürekkep olan kavmiyetçilik gibi muvakkat hamiyet-ı cahiliye ile değil, hayat-ı sermediyeyi ihyâ edecek, haşmetli güneş olan İslâmiyet’in ışığı ile tenevvür eden bir nesil...

Şeref ve haysiyetini, meziyet ve mefâhirini, İslâmiyetle imtizaç etmiş ve on intisap ile yükselmiş ecdadından, mazisinden alan bir NESİL ...

Evet, İslamiyet’in mühim esaslarından birisi de uhuvvettir, kardeşliktir. İslam dini, bunu gayet metin bir surette ortaya koymuş ve onu muhafaza etmek için de zekat, sadaka ve yardımlaşma gibi müesseseler tesis etmiştir. Ayrıca gıybet, yalan, haset, iftira, şikak ve nifak gibi fitneye, adavete ve husumete sebebiyet verecek her türlü menfiliği yasaklamıştır.

Kavmiyetçilik, Müslümanlar arasında ayrılık tohumlarının atılmasına, kalplerin rencide edilmesine ve birbirleri ile anlaşmazlığa sebeptir.

Allah tarafından yasaklanmış yollar ile maksuda nail olmak mümkün değildir. İslam’ın çatısı altında bulunan Müslümanların yüzlerini Kâbe’ye döndürmeleri ve tek gaye altında toplanmaları lazımdır. Kavmiyet fikri zehirlidir, onu yutanlar asla iflah olmaz, o zehirden şifa beklenilmez.

İnsanların birbirini sevmesi dinimizin mühim bir emridir. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.v) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır:

“Birbirinizi sevmedikçe hakiki iman etmiş olamazsınız.”

Başka bir hadîs-i şeriflerinde ise şöyle buyururlar:

“(Ey insanlar,) birbirinize haset etmeyin, birbirinize buğz etmeyin, birbirinize sırt çevirmeyin, birbirinizin satışını bozmayın. Ey Allah’ın kulları, kardeş olun.”

"Müslüman kişi, diğer Müslüman kişinin (rengi, dili, doğum yeri, içtimaî durumu, cinsiyeti ne olursa olsun) kardeşidir. Öyleyse ona zulmedemez, ihanet edemez, aldatamaz, yardım isteğini cevapsız bırakamaz, tahkir de edemez. Allah sizlerin dış görünüşünüze, mallarınıza bakmaz, fakat kalblerinize ve amellerinize bakar, -kalbini göstererek- takvâ şuradadır, takvâ şuradadır."

"Kişinin kötü sayılması için Müslüman kardeşini tahkir edip, horlaması kâfidir. Bir Müslüman’ın kanı, malı ve ırzı diğer bir Müslüman’a haramdır."[23](#)

Yine bir başka hadis-i şerifte de Hz. Peygamber (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır:

“Sizden evvelki ümmetlerin hastalıkları size de sirayet etmiştir. Bu da haset ve kindir.”[24](#)

İslâm kardeşliği, neseb ve kavmiyetten daha evladır. Yani esas olan neseb ve kavim değil, din kardeşliğidir. Neseb kardeşliği sınırlıdır; din kardeşliği ise tâ Hz. Adem’den kıyamete kadar gelecek bütün mü’minleri içine alan çok geniş bir dairedir. Öyle ise, uhuvvet-i kavmiye nerede, uhuvvet-i İslâmiye nerede? Bediüzzaman Hazretlerinin buyurduğu gibi;

“Milliyetimiz bir vücuddur. Ruhu İslâmiyet, akli Kur'an ve imandır.”

Sahabilerden biri Selman-ı Farisi’ye “hangi ırktansın?” diye sorduğunda şöyle cevap verir: “Ben İslâm’ın oğlu Selman’ım”

Vatan ve milletimizi hedef alan en büyük tehlike, tefrikadır. Tefrika, devletleri ve milletleri kökünden koparır, birbirleriyle çarpıştırır mahveder, perişan eder, zır ü zeber eder. Memleketleri kana boyar, devletlerin, milletlerin mevcudiyetlerini ortadan kaldırır.

Kavmiyetçilik, yıkıcı bir fırtına gibidir. Tarihin şehâdetiyle nice devletleri zaafa

---

düşürmüş, nicelerini tarih sahnesinden silmiş, cebir ve tahakküm ile nice müessif hâdiselere sebep olmuştur.

Hitler Almanyası'nın "üstün ırk nazariyesi" safsatası, İkinci Dünya Savaşı'nın patlamasını netice vermiş ve milyonlarca insan vahşice katledilmiştir.

İtalya'da Mussolini'nin faşist rejimi korkunç bir terör estirmiş, binlerce insanı imha etmiştir.

Sömürgeci Avrupalıların Güney Afrika'daki yüz binlerce insanı topyekûn imha hareketleri Batı Medeniyetinin utanç verici kara tablolarından biridir. Bu cahiliye zihniyeti, bugün yine siyah beyaz ayrımı halinde devam etmektedir. Nitekim, Amerika'da beyazların Zencilere tahakkümü asırlarca devam etmiştir.

Endülüs'ü yıkan, Türkiye topraklarının en az beş misli kadar geniş olan Türkistan'ı Komünist Rusya ve Çin'e, Müslümanların ilk kiblesi olan Kudûs-ü Şerifi de Yahudilere peşkeş çeken tefrikadır. İslâm âlemini asırlarca ayakta tutup, haçlıların saldırılarına karşı sed çeken Osmanlı devletini parça parça eden tefrika olduğu gibi, Afganistan'ı kanlara boğan, yine tefrikadır.

Dağıstan, Türkistan, Gürcistan ve Macaristan gibi ülkeler de tefrika âfâtının getirdiği zulümleri ile perişan olmuşlardır. Şeyh Şamil'in birlik ve beraberlik içerisinde Moskofa karşı yaptığı o destanlaşan mücadelesi kendi içlerinde meydana gelen tefrika neticesinde muvaffakiyetsizlikle neticelendi. Nitekim Ruslar tarafından esir alındıktan sonra Osmanlı padişahı Abdülmecid'in kefaletiyle serbest bırakılan ve Hacca gitmek üzere cemaatine veda eden Şeyh Şamil şu ibretli sözleri söylüyordu: "Bizi mağlup eden Çar değil, içimizdeki Çar tabancalarıdır. Vasiyet ediyorum cihadımızdan vazgeçmeyin. İçimizdeki Çar tabancalarına dikkat ediniz! İçinizdeki Çar tabancalarını yaşatmayınız ve eğer muvaffak olursanız bu toprakları Osmanlılara teslim ediniz."

Evet, şikak, niza, nifak ve ırkçılık atom bombasından daha tahripkardır. Ama nedense bazı kimselere bu asabiyet hastalığı çok tatlı gelmekte ve ondan zevk almaktadırlar.

"Fakat bu hastalık ve fikir, gayet zevkli ve cazibedâr bir hâlet-i ruhiye verdiği için, pek çok zararları ve tehlikeleriyle beraber, zevk hatırı için her millet cüz'î- külli bu fikre iştihak gösteriyorlar."[25](#)

Bu bakımdan bütün ulvî ruhları ürperten, memleketleri dehşetli cehennemlere çeviren bu fitneye karşı çok uyanık olunmalı ve bu oyunlara gelinmemelidir.

Öyle ise tarihin bu hazîn tablolarından ibret almamız. Aksi halde, telâfisi mümkün

---

olmayan nedametler duyarız.

Kavmiyetçiliği esas alan Emeviler, kendi kabilelerini diğer Arap kabilelerden ve ırklardan üstün gördüler. Dolayısıyla İslâm'ın inkişafına büyük zararlar vermişlerdir.

Batı'nın Osmanlı'yı Parçalama Planı

Osmanlıların maddi ve manevi fütühatı karşısında gözleri kamaşan ve onlarla maddi cihadda mağlup olan başta haçlı zihniyeti olmak üzere, birçok batılı fikir ve siyaset adamları 1620 tarihinde bir araya gelerek şöyle bir karar almışlardı: "Bizim Osmanlı'ları cepheden savaşarak mağlup etmemiz mümkün değildir; onları içlerinden vurup parçalamamız gerekiyor. Bunun için ne gerekiyorsa yapmamız lazım."diyerek onları içten yıkmanın çaresini aramaya başlamışlardır.

Bu gayelerini gerçekleştirmek için de papazlar, Yahudiler ve birçok batılı fikir ve siyaset adamı sık sık bir araya gelerek bununla ilgili planlarını tartışmaya açmışlar, uzun süren araştırmalar neticesinde Osmanlıları parçalamanın ve içlerinde tefrika çıkarmanın en kolay ve birinci yolu olarak "ırkçılığı" tespit etmişler. Ayrıca, onların içinde çeşitli okullar açmanın ve orda yetişen gençleri kendi lehlerinde Osmanlıların da aleyhinde kullanmanın da etkili olacağı üzerinde ittifak etmişler. Osmanlı döneminde açılan ruhban okulu ve Robert Koleji bu fikrin ürünüdür.

Batılı güçler, bütün bu planlarını uygulamak için gece gündüz durmadan çalışmışlardır. Bu planlar çerçevesinde Türk kavmiyetçiliğini körüklemeyi bir Yahudi deruhde etmiş ve bu alanda bir çok çalışmalar yapmıştır. 1841-1900 yıllarında yaşamış olan Fransız Yahudisi David- Leon Cahun, yazdığı bir çok çocuk romanında sürekli Türk ırkını methederek Arapları kötülemiştir

Bediüzzaman Hazretleri bu tehlikeye şöyle dikkat çeker:

"Fikr-i milliyet, şu asırda çok ileri gitmiş. Hususan dessay Avrupa zalimleri, bunu İslâmlar içinde menfi bir surette uyandırıyorlar; tâ ki, parçalayıp onları yutsunlar." [26](#)

Arap ırkçılığını da **Güstave Le Bon** adında bir Fransız deruhde etmiş ve daha sonra "*Arap Medeniyeti*" isimli bir kitap yazmıştır. Bon bu kitabında Arap milletin çok zeki, misafirperver ve hamiyetperver olduğuna dair birçok güzel ifadelerle onları medih ve sena ediyor, İslâm'ın getirdiği bütün faziletleri de Arap ırkına bağlıyor ve kitabın sonunda şöyle diyordu:

"Fakat neden böyle zeki bir millet, dünyada layık oldukları seviyeye gelemediler, çünkü Osmanlılar onların ilerlemesine engel olmuşlardır."

Yazar, sırf bu cümleyi söylemek için bu kitabı telif etmiştir. Daha sonra bu kitap, Arapçaya çevrilmiş ve Araplarda Osmanlı düşmanlığının uyanmasında büyük rol oynamıştır. Yine bu fitne, kitabın bir yerinde şöyle diyordu:

*“... Her ne kadar Türkler, mahir harbçi iseler de bir milletin medenileşmesine imkân tanıyan vasıflardan mahrumdurlar. Mağlûp ettikleri Arapların eserini geliştirmek şöyle dursun, kendilerine bırakılmış olan mirastan istifade bile edemediler. Araplar **'Türklerin bastığı yerde ot bitmez.'** derler. Nitekim öyle oldu. Orada bir daha ot bitmedi. İleriki bir bahiste Arapların eski imparatorluğunun, bu yeni efendilerin elinde çok çabuk, nasıl bir tedenni içine düştüğünü göreceğiz...”[27](#)*

Maalesef, bu İslâm düşmanları Türk'ten fazla Türkçü, Arap'tan fazla Arapçı kesilerek ırkçılık propagandalarında başarıya ulaştılar. Böylece Arapları Osmanlıdan ayırdıkları gibi, dinleri, dilleri ve ırkları bir olan Araplar arasında da bölgecilik ve kabilecilik tohumlarını ektiler, onları da parça parça edip, bir araya gelmelerini engellediler.

Bütün bu menfi gelişmelerin yanında özellikle Tanzimat Fermanı ile başlayan Avrupalılaşıma hareketi hız kazanmış ve maalesef Avrupa'ya ilim ve irfan için gidenler, oradan fen ve teknolojiye ait meziyetler yerine, ahlaksızlığın ve sefahatın bütün çirkefliklerini getirmişlerdir.

Onun için çok dikkatli olunmalı, bütün bunların Türkiye'nin gelişmesini istemeyen ve bölmeye çalışan dış güçlerin ve gizli zındıkların planlı ve sinsî oyunları olduğu unutulmamalıdır.

Kürt asıllı Şerif Paşa ile Ermeni Reisi Boğus Nevbar arasında yapılan bir anlaşmayla Kürt'lerin Osmanlılardan ayrılması istenmekte idi. Bunun üzerine selabeti diniyyeyi ve celadet-i İslamiyeyi bihakkin temsil eden ve hikmet-i İslamiyeye azası olan Üstad Bediüzzaman Hazretleri şöyle der;

“Kürtler İslam cemiyetinden ayrılmaya asla tahammül etmezler. Bunun aksini iddia edenlerin Kürtlük namına söz söylemeye selahiyetleri olmayan ve İslam dininin hakkaniyetini anlamayan beş on kişiden ibarettir. Ermenilerin maksadı Kürtleri kendi emellerine alet etmekten başka bir şey değildir. Kürtlük davası pek manasız bir iddiadır. Çünkü her şeyden evvel Kürtler Müslüman'dır. Hem de salabet-i diniyyeye taasub derecesinde isal eden hakiki Müslümanlardır. Kur'an, Uhuvvet-i İslamiyeye münafi olan kavmiyet davasını men etmiştir.”[28](#)

Yine Bediüzzaman Hazretleri 1910'larda Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etmek isteyen bazı Kürt aşiret reislerine hitaben şöyle diyordu:

“Altı yüz seneden beri tevhid bayrağını umum âleme karşı yücelten ve millî âdetlerini terk ederek ihtiyarlanan bizim şanlı Türk pederlerimize, kuvvet ve cesaretimizi hediye edelim. Ona bedel, onların akıl ve ma’rifetinden istifade edeceğiz ve asaletimizi de göstereceğiz. Elhâsıl, Türkler bizim aklımız, biz onların kuvveti; hep beraber bir iyi insan oluruz. Dik başlılık etmeyeceğiz ve kendi başına hareket yapmayacağız. Bu azmimizle başka milletlere ibret dersi vereceğiz. İyi evlâd böyle olur... İttifakta kuvvet var, ittihâdda hayat var, uhuvvette saadet var, hükümete itaatte selâmet var. İttihâdın sağlam ipine ve muhabbet şeridine sarılmak zaruridir.”[29](#)

Nitekim uhuvvet-i İslâmiyenin ehemmiyetini anlayan, vatanperver ve hamiyetli Kürt aşiretleri, bu anlaşmayı protesto etmek maksadıyla meclise bir çok telgraf çekmişlerdir.

1872’de Bağdat’da doğmuş, 1884’te Mülkiye Mektebi’ni bitirip çeşitli vazifelerden sonra, 1915 yılında Darü’l-Fünûn’da Müderrisliğe başlamış, hayatının son devresinde Sahih-i Buharı Muhtasarı, Tecrid-i Sarih Tercümesi’ne başlamış, ancak iki cildini tamamlamış ve diğer ciltleri tamamlayamadan 1934 yılında namazda iken Allah’ın rahmetine kavuşmuş olan **Ahmed Nâim Bey**, Şerif Paşa ile Ermeni Reisi Boğus Nevbar arasında yapılan bu anlaşma munasebetiyle mecliste şu konuşmayı yapar:

“Kürt aşiretleri Osmanlı devletine kendi iradeleri ile iltihak etmişlerdir. Asırlardan beri Türkler ile Kürtler kardeş olmuşlar. Bunlar bir anneden doğan ikiz kardeşlere benzer, eğer bunlar birbirinden ayrılırlarsa ikisi de mahvolurlar.”

Ahmet Naim Beyin bu konuşması bütün meclis azaları tarafından takdir edilmiş ve meclis reisi Seyit Bey, kendisini tebrik ederek şöyle der **“Hissiyat-ı necibeyi âliyenizden dolayı sizi tebrik ve takdir eyleriz.”** [30](#)

Osmanlı devrinin son mümtaz şahsiyetlerinden biri olan merhum Ahmed Nâim Bey, Osmanlı’nın parçalanmasında en büyük bir âmil olan kavmiyetçilik tehlikesine karşı müteyakkız davranmış, bu konuda matbuatta büyük mücadeleler vermiştir. Bu mes’eleyle ilgili *“İslâm’da Dâ’vayı Kavmiyet”* adı altında bir kitap da te’lif etmiştir. Eserinde kavmiyetçiliğin İslâm’da yeri olmadığı hakkında bir çok aklî ve naklî deliller serdetmiştir. Bu değerli eserin bir yerinde şöyle buyurur:

"Bizim dâvamız şudur: Irkçılık dâvası gütmek, Şer'an mezmum ve merduktur. Şer'î tâbiri ile bir cahiliyet davasıdır. İslâm'ın kıyam ve bekasına, Müslümanlığın refah ve saâdetine en müthiş bir darbedir. Buradaki bir avuç Müslüman'ın, ben Türk'üm, ben Arap'ım, ben Kürt'üm, ben Lâz'ım, ben Çerkez'im gibi sebeplerle birbirine karşı muhabbet râbitalarını zerre kadar gevşetmeleri, hele düşmanlarımızın ayaklarını tâ kiblegâhımıza bastıkları bir sırada, cinnetten başka bir şey değildir."

Mevzumuzda bütün hayatı vatan ve millete hizmetle geçen ve İslâmiyet'i tâvizziz yaşayan İstiklâl Şâirimiz merhûm **Mehmed Âkif Ersoy**'un milletin birlik ve beraberliğini anlatan ve kavmiyetçiliği şiddetle tel'in eden şiirleriyle son verelim:

Müslümanlık siz: gayet sıkı, gayet sağlam,
Bağlamak lâzım iken, anlamadım, anlayamam,
Ayrılık hissi nasıl girdi sizin beyninize?
Fikr-i kavmiyyeti şeytan mı sokan zihniniz?
Birbirinden müteferrik bu kadar akvamı,
Aynı milliyetin altında tutan İslâm'ı,
Temelinden yıkacak zelzele, kavmiyyettir.
Bunu bir lâhza unutmak ebedî haybettir...
Arnavutlukla, Araplıkla bu millet yürümez...
xxx

"Hani milliyetin İslâm idî... kavmiyyet ne!
Sarılıp sımsıkı dursaydın a milliyetine.
Arnavutluk" ne demek? Var mı şeriatte yeri?
Küfr olur başka değil, kavmini sürmek ileri!
Arabın Türke; Lâzın Çerkeze, yahut Kürde,
Acemin Çinliye rüçhanı mı varmış? Nerde!
Müslümanlıkta "anasır" mı olurmuş? Ne gezer!
Fikr-i kavmiyyeti tel'in ediyor peygamber.
En büyük düşmanıdır rûh-u Nebî tefrikanın!
Adı batsın onu İslâm'a sokan kaltabanın!
Şu senin akıbetin bin bu kadar yıl evvel,
Sana söylenmiş iken doğru mudur şimdi cedel?
Artık ey millet-i merhume, sabah oldu uyan!
Sana az geldi ezanlar diye ötsün mü bu çan?
Ne Araplık, ne de Türklük kalacak aç gözünü!
Dînle Peygamber-i Zîşân'ın ilâhî sözünü.
Türk Arapsız yaşamaz. Kim ki 'yaşar' der, delidir!
Arabın, Türk ise hem sağ gözü, hem sağ elidir.
Veriniz başbaşa, zîra sonu hüsrân-i mübîn
Ne hilâfet kalıyor ortada, billahi ne din!
"Medeniyyet" sîze çoktan beridir diş biliyor;

Evvelâ parçalamak, sonra da yutmak diliyor.
Arnavutlar size ibret olacakken, hâlâ,
Ne bu şûride siyaset, ne bu fâsid dâvâ?
Görmüyor gittiği yanlış yolu, zannım çoğunuz...
Size rehberlik eden haydudu artık koğunuz!
Bunu benden duyunuz, ben ki evet Arnavudum.
Başka birşey diyemem... işte perişan yurdum!..”

xxx

Nasılmış, anlayınız îddia-yı kavmiyyet!

Ne yolda mahvoluyormuş bakın ki bir millet!
Siz, ey bu zehri en evvel kusan beyinsizler!
Kaçıp da kurtuluruz sandınız... fakat, ne gezer!
Bugün belânızı bulmuş değilseniz, mutlak,
Yarın ki sâikalar beyninizde patlayacak!

xxx

**Sen! Ben, desin efrad, aradan vahdeti kaldır,
Milletler için işte kıyâmet o zamandır.**

xxx

İslâm'ı, evet, tefrikalar kastı kavurdu;

Kardeş, bilerek, bilmeyerek, hep kardeşi vurdu.
Can gitti, vatan gitti, bıçak dîne dayandı;
Lâkin, o zaman silkinerek birden uyandı.
Bir gör ki; bugün can da onun, kan da onundur;
Dünya da onun, din de onun, şan da onundur.
Görsen, ezelî râbîta bir buldu ki kuvvet:
Saldırda da kırk ehl-i salip ordusu kol kol,
Dört yüz bu kadar milyon esir olmaz, emin ol!..”
“Değil mi cephemizin sinesinde îman bir;
Sevinme bir, acı bir, gaye aynı, vicdan bir;
Değil mi cenge koşan Çerkezin, Lâzın, Türkün
Arapla Kürt ile bakîdir ittihadı bugün;

**Değil mi sinede birdir vuran yürek... Yılmaz!
Cihan yıkılsa, emin ol, bu cephe sarsılmaz!**

Dipnotlar:

- 1 Mesnevi-i Nuriye.
- 2 Mektûbât.
- 3 Asar-ı Bediyye.
- 4 Hucurat Suresi, 49/13.
- 5 Mektubat.
- 7 Mektûbât.

-
- [8](#) Mektûbât.
[9](#) Hucurat Suresi, 49/13.
[10](#) Taberânî, Mu'cemü's-Sağîr 1, 158.
[11](#) İbn-i Âbidin.
[12](#) Hâkim, Müstedrek, 4, 298.
[13](#) Muvatta, İmam-ı Mâlik.
[14](#) Mektubat, s, 264.
[15](#) Hucurat Suresi, 49/10.
[16](#) İbrahim Suresi, 14/41.
[17](#) Sebil'ür-Reşat mecmuası 18. Cilt, s. 226.
[18](#) Mesnevî-i Nuriye.
[19](#) Enfal Suresi, 8/63.
[20](#) Emirdağ Lahikası-II.
[21](#) Mesnevî-i Nuriye, s. 145.
[22](#) Büyük Türkiye Tarihi, c. 10, s. 173.
[23](#) Müslim, Birr, 32-34; Tirmizî, Birr, 18, 1908. H.
[24](#) Tirmizî.
[25](#) Emirdağ. Lahikası-II.
[26](#) Mektubat.
[27](#) İbrahim Canan, a.g.e., s. 225-26-27.
[28](#) Sebil'ür-Reşat mecmuası 18. Cilt, s. 218.
[29](#) Asar-ı Bediyye.
[30](#) Sebil'ür Reşat mecmuası 18.cilt, s. 226.